

Werkboekje additionele vragen Primair Onderwijs

Deze notitie dient als achtergrondinformatie bij de constructie van additionele vragen voor de schriftelijke standaard vragenlijsten voor de tevredenheidspeilingen onder leerlingen, ouders en personeel die worden uitgevoerd door het Bureau voor praktijkgericht onderzoek te Groningen (BvPO).

Aan de hand van dit werkboekje kunnen scholen enquêtevragen formuleren die kunnen worden geïntegreerd in de standaard vragenlijst of in een aparte bijlage van de schriftelijke vragenlijst kunnen worden opgenomen.

Daarnaast dient deze notitie als leidraad voor het formuleren van vragen die met behulp van het internet kunnen worden afgenomen.

Standaard vragenlijst. De tevredenheidspeilingen worden verricht met behulp van schriftelijke vragenlijsten. Deze vragenlijsten bestaan uit een standaard vragenbatterij met voorgestructureerde antwoordcategorieën. Deze standaard vragen kunnen worden vergeleken met zogenaamde multiple choice vragen. De vragenlijsten zijn vrij omvangrijk en dekken een groot gebied van het relevante onderzoekdomein. Het aantal vragen in de lijsten voor de drie tevredenheidspeilingen staat hieronder aangegeven. Bij de formulering van additionele vragen moet men er mee rekening houden dat de lengte van de vragenlijst niet te groot wordt en dat het aantal toegevoegde vragen beperkt wordt tot circa twintig vragen.

Ouderpeiling (OTP)	Leerlingpeiling (LTP)	Personeelspeiling (PTP)
70 vragen	77 vragen	108 vragen

De standaard vragen worden in principe op alle deelnemende scholen afgenomen. De antwoorden van alle respondenten worden opgeslagen in een database. De afname van vergelijkbare vragen bij een groot aantal scholen heeft als voordeel dat bij elke deelnemende school de antwoorden op de standaard vragen vergeleken kunnen worden met die van een referentiegroep bestaande uit alle andere scholen die in het verleden aan de peiling hebben deelgenomen (*benchmarking*). Echter, de standaard vragen zijn noodzakelijkerwijs in globale termen gesteld. Om voor een groot aantal scholen bruikbaar te zijn, kunnen de vragen niet te diep ingaan op specifieke aspecten. Om die reden is het mogelijk om de standaard vragenlijst uit te breiden met meer op de eigen situatie toegespitste -specifieke- vragen.

Schoolspecifieke en bestuursspecifieke vragen. Op de vragenlijsten kunnen als aanvulling op de standaard vragen een aantal bestuursspecifieke of schoolspecifieke vragen worden opgenomen. Dit zijn vragen die worden opgesteld door of in samenwerking met de deelnemende scholen of het bestuur. De vragen worden alleen opgenomen in de vragenlijsten voor de desbetreffende school c.q. scholen die vallen onder het bestuur. In de specifieke vragen kan de school of het bestuur informatie verzamelen over de eigen unieke situatie en doorvragen op zaken die voor hen relevant zijn.

De antwoorden op specifieke vragen worden eveneens bewaard in een database. Zij kunnen dan bij een volgende peiling als referentiemateriaal dienen (in geval van schoolspecifieke vragen).

In geval van bestuursspecifieke vragen, bij deelname van meer dan een school, dienen zij als basis voor benchmarking voor de scholen van dat bestuur.

Evaluatiecriteria. De standaard vragenlijsten bestaan uit clusters van vragen die allemaal betrekking hebben op hetzelfde onderwerp. Deze clusters of rubrieken zijn de evaluatiecriteria. Op basis van de antwoorden van de vragen in een rubriek wordt een rubrieksscore of schaa score berekend.

Elk cluster vragen in de OTP en de PTP wordt afgesloten met een vraag naar de belangrijkheid van een vraag. Bij de LTP wordt de belangrijkheid van een cluster bepaald aan de hand van de gegevens van een focusgroep van leraren en leerlingen.

Op de volgende pagina staan de rubrieken van de drie standaard vragenlijsten genoemd.

Overzicht van rubrieken in de standaard vragenlijsten		
OTP	LTP	PTP
Algemeen	Algemeen	Algemeen
Omgeving van de school	Moeilijkheidsgraad vakken	Schoolgebouw
Begeleiding	De lessen en de vakken • <i>harde vakken</i> • <i>zaakvakken</i> • <i>expressievakken/gymnastiek</i>	Schoolklimaat
Sfeer		Pedagogisch klimaat
Kennisontwikkeling		Leerstofaanbod en leermiddelen
Persoonlijke ontwikkeling	De groep • <i>de groep</i> • <i>de klas</i> • <i>omgang leerlingen onderling</i>	Primaire arbeidsvoorwaarden
Schooltijden		Secundaire arbeidsvoorwaarden
Schoolregels, rust en orde	De juf of meester • <i>contact van de leraar met leerlingen</i> • <i>feedback/ ondersteuning door docent</i>	Loopbaanmanagement
De Leerkracht		Interne communicatie
Contact met de school		Externe communicatie
Betrokkenheid		Management
Image	De school • <i>schoolgebouw en omgeving</i> • <i>welbevinden op school</i>	Organisatie
Schoolkeuze		Algemene tevredenheid
Algemene tevredenheid	Algemene tevredenheid	
		Ouderbetrokkenheid

Zelf toevoegen van rubrieken. Aan deze rubrieken kunnen door de school naar eigen inzicht ook andere rubrieken worden toegevoegd, bijvoorbeeld vragen over:

- herkenbaarheid van de identiteit van de school (OTP/PTP)
- overblijffaciliteiten (OTP/LTP/PTP)
- et cetera

Het is van belang dat de vragen in de standaard en toegevoegde rubrieken zoveel mogelijk evenwichtig verdeeld zijn en dat in de vragen de belangrijkste aspecten van een onderwerp aan bod komen.

Werkboekje additionele vragen Primair Onderwijs

Vuistregels voor het formuleren van additionele vragen. Hieronder worden enkele tips gegeven alsmede enkele voorbeelden van vraagtypen die in de lijst kunnen worden opgenomen. Daarbij geldt als voorwaarde dat de lijst op automatisch verwerkbaar formulieren moet kunnen worden afgedrukt.

Voor het opstellen van vragen voor een schriftelijke vragenlijst gelden de onderstaande vuistregels:

- *Schrijf de vraag in eerste instantie op zoals u hem "in de klas aan een leerling zou stellen" of "op de gang aan de ouders zou stellen".*
- *Bespreek de formulering van de vraag met uw collega's en ga na of de formulering de bedoeling 'dekt' en of de vraag niet op verschillende manieren kan worden begrepen. 'Test' de vraag zo nodig bij een groepje respondenten (enkele ouders of enkele leerlingen uit verschillende groepen).*
- *Een vraag mag niet te globaal zijn, zodat de inhoud verloren gaat, maar ook niet zo genuanceerd en specifiek, dat belangrijke aspecten er buiten vallen.*
- *Maak een vraag niet te moeilijk. Gebruik zoveel mogelijk een eenvoudige formulering.*
- *Formulier de vragen zoveel mogelijk positief en laat in dezelfde rubriek de positieve oordelen zoveel mogelijk aan dezelfde kant van het antwoordcontinuüm vallen.*
- *Houdt de vragenlijst transparant voor de respondent: het is geen psychologische test. Gebruik daarom geen testvragen of controlevragen.*
- *In de standaard vragenlijst wordt bij de eens/oneens en tevreden/ontevreden vragen gebruik gemaakt van vier antwoordmogelijkheden. Tenzij er goede redenen zijn om hiervan af te wijken is het raadzaam ook bij de additionele vragen dit aantal aan te houden.*
- *Gebruik van afwijkende antwoordmogelijkheden vergt extra uitleg in de vragenlijst. Dit gaat ten koste van het aantal vragen dat kan worden gesteld (of kan extra drukkosten met zich meebrengen omdat er meer pagina's voor de vragenlijst nodig zijn).*
- *In het totaal van vragen in een rubriek of vragenblok moeten zoveel mogelijk aspecten van het onderwerp vertegenwoordigd zijn: het totaal moet het gehele onderwerp voldoende "dekken".*

Voor de extra vragen gelden de volgende randvoorwaarden:

- *Er kunnen circa 20 à 25 schoolspecifieke/ additionele vragen per vragenlijst worden opgenomen. Een en ander is afhankelijk van de ruimte in de bijlage.*
- *De extra vragen moeten op een pagina kunnen worden afgedrukt.*
- *De enquêtevragen (items) worden opgesteld als bewering of in een vraagvorm zoals hierna wordt aangegeven. Ook kunnen zogenaamde 'open vragen' worden opgenomen. N.B. De verwerking van zogenaamde open vragen -anders dan in de vorm van scans (foto's)- is zeer arbeidsintensief en dient in de meeste gevallen door de scholen zelf te geschieden. BvPO kan hierbij desgewenst wel ondersteuning bieden.*
- *Houdt bij de formulering van vragen rekening met de rechten van derden. Letterlijk overschrijven van vragen van een ander kan een inbreuk zijn op de auteursrechten van die ander.*
- *De extra vragen kunnen worden opgeschreven in de kaders op de invulbladen die als bijlage bij dit werkboekje zijn toegevoegd. Deze invulbladen worden na invullen geretourneerd naar het onderzoeksbureau.*

Werkboekje additionele vragen Primair Onderwijs

Vraagtypen. Als leidraad bij het formuleren van additionele vragen worden hieronder vier vraagtypen besproken, die in deze vragenlijst kunnen worden gebruikt. Van drie typen worden de antwoordcategorieën gestructureerd, dat wil zeggen voorgedrukt, aangeboden.

Bij het eerste type, de continuüm vraag is een veel voorkomende vorm de eens/oneens vraag. De vraagstam, dat is het deel van de vraag zonder de antwoorden, wordt dan in de vorm van een bewering gesteld. De antwoorden (antwoordlabels) bestaan dan uit gradaties van eens en oneens. Daarnaast kunnen andere antwoordlabels worden gekozen.

Een variant van de continuüm vraag is die waarbij de vraagstam in de vorm van een vraag wordt gesteld. Kenmerk is steeds dat de antwoorden een glijdende schaal vormen.

In de standaard vragenlijsten voor ouders en personeel wordt het meest gebruik gemaakt van de continuüm vraag. Dit heeft als voordeel dat op basis van vragen van dit type eenvoudig rubriekscores kunnen worden berekend.

De continuüm vraag is voor leerlingen van het basisonderwijs vaak te moeilijk. In dat geval moeten alle antwoordmogelijkheden in de vragenlijst worden benoemd.

Het tweede vraagtype kan eenvoudig omschreven worden als een vraag, waarbij de antwoordmogelijkheden zijn voorgedrukt. Hierbij kan de keuzevrijheid beperkt worden tot één antwoord, of de respondent kan de vrijheid gegeven worden meer dan een antwoord te kiezen (derde type: multiple respons).

De vierde vraag is een zogenaamde 'open vraag'.

1. Continuüm vragen

Tevreden/ontevreden-vragen. Deze vragen vormen de basis van de standaard vragenlijsten voor ouders en personeel. De vraag begint met de woorden: "*Hoe tevreden bent u over... "*

Voorbeeld: "*Hoe tevreden bent u over de overblijfmogelijkheden op school?*"

Het continuüm loop van ontevreden naar tevreden en kan als volgt worden gepreciseerd:

Erg ontevreden *Ontevreden* *Tevreden* *Erg tevreden*

De vraagstam is eenvoudig op te vatten als 'aanvulzin', die eindigt met een vraagteken.

Eens/oneens-vragen. Een variant van dit vraagtype dat eveneens makkelijk in het gebruik is, is het 'eens/oneens-type'. Bij dit type bestaat een uit een bewering (stelling), waarmee de leerling het (enigermate) mee eens of mee oneens kan zijn.

Voorbeeld: "*Docenten trekken andere leerlingen vaak voor.*"

Het continuüm loop in dit geval van oneens naar eens en kan als volgt worden gepreciseerd:

Geheel mee oneens *(Enigszins) mee oneens* *(Enigszins) mee eens* *Geheel mee eens*

In de standaard vragenlijsten worden de antwoordmogelijkheden eenmaal toegelicht en in de vragenlijst verder aangeduid met - . - , + , + + .

Overige typen. Bij de continuüm vragen kunnen ook andere woordparen dan ontevreden/tevreden of 'eens/oneens' als label worden gebruikt, zoals bij voorbeeld 'mooi/lelijk', 'goed/slecht' etc. Meestal worden bij dergelijke woordparen alleen de uitersten in de vragenlijst afgedrukt. Dit maakt deze variant ongeschikt voor gebruik bij leerlingen van het basisonderwijs.

Voorbeeld: "De lockers in de garderobe zijn ..."

Overbodig *Nuttig*

Het is van belang dat de vragen in de vragenlijst, maar zeker per rubriek in het zelfde stramien worden opgesteld.

2. Vragen met alternatieve antwoordcategorieën

Dit zijn enquêtevragen waarbij de vraagstem kan worden afgesloten met een vraagteken.

Bij de formulering van een vraag is van belang dat:

- De vraag mag niet leidend zijn. Leg daarom hetzelfde gewicht op de antwoordmogelijkheden (*zie voorbeeld 1*)
- De antwoorden moeten evenwichtig verdeeld zijn. De vraag moet discrimineren en de vraag mag niet suggestief zijn. Voorbeeld 2 zou daarom geschikt kunnen zijn bij een peiling in het basisonderwijs, maar niet in het voortgezet onderwijs, omdat daar de verwachte tijdbesteding aan huiswerk daar hoger is. Een middelbare scholier zou uit de vraagstelling kunnen opmaken wat een normale tijdsbesteding is en op basis daarvan een 'sociaal wenselijk' antwoord kunnen geven.
- De antwoordcategorieën moeten elkaar uitsluiten (*zie voorbeeld 2*).

Voorbeeld 1: "Ben je een jongen of een meisje?"

Jongen Meisje

Voorbeeld 2: "Hoeveel uren besteed je per dag aan huiswerk?"

Minder dan 30 minuten 30 tot 45 minuten 45 minuten tot een uur Een uur of meer

3. Multiple respons vragen (cafetariavragen):

Deze vragen zijn als type 2, maar nu mogen de respondenten meer dan een antwoordcategorie aankruisen.

Voorbeeld: "In welke vreemde talen doe je dit jaar examen?"

(Je mag bij deze vraag meer dan een antwoord aankruisen).

Engels Duits Frans Spaans Andere taal

4. Open vragen

Bij open vragen worden er geen antwoordcategorieën gegeven. De respondent kan in vrije tekst in zijn eigen woorden een antwoord geven. Dit vraagtype is bij uitstek geschikt voor vragenlijst afname met behulp van het internet. De verwerking van de antwoorden is echter zeer arbeidsintensief.

Voorbeeld 1: "Als je verder nog opmerkingen hebt over zaken die niet in de vragenlijst aan bod zijn gekomen, dan kun je die hieronder opschrijven."

Voorbeeld 2:

Als u ontevreden bent over onderwerpen die in deze vraag behandeld zijn dan kunt u hieronder een toelichting geven.
In verband met de automatische verwerking van de vragenlijsten vragen wij u niet te klein te schrijven en uw antwoord binnen het kader te schrijven.

Bijlage: Retourformulier additionele vragen Tevredenheidsspeilingen BvPO

Op dit formulier kunt u uw eigen vragen formuleren. U kunt het pakket retourformulieren per post of per fax verzenden naar Bureau voor praktijkgericht onderzoek te Groningen:

Telefax: 050 5491224
Postadres: Postbus 9505 9703 LM Groningen

Wilt u bij verzenden van de additionele vragen ook dit blad ingevuld meezenden?

Naam van de school: _____

Naam van de contactpersoon: _____

Telefoon: _____

Gewenst aantal bijlagen: _____

U kunt de additionele vragen desgewenst ook digitaal in een excel-bestand of msword-bestand per e-mail aan ons doorgeven op secretariaat@bvpo.nl

In de onderstaande schema's kunt u additionele vragen opgeven voor de bijlage van de vragenlijst. Deze vragen worden alleen in de vragenlijst voor uw school of opgenomen.

Naast de vraagtekst dient u ook het type antwoord aan te kruisen met zo nodig een opsomming van de mogelijke antwoorden. Als u de vraag onder een kopje wilt opnemen onderstreept u de tekst van het kopje.

In het voorbeeld is in het bovenste vrije kader de tekst van het kopje en de vraagstem geschreven. Daaronder wordt het antwoordtype aangegeven. Het betreft hier een continuüm vraag met de antwoordlabels 'ontevreden' en 'tevreden'.

U kunt de invulformulieren zo vaak kopiëren als u extra vragen wilt stellen

Indien u nog vragen heeft kunt u contact opnemen met ons op telefoonnummer: 050 5491223.

Voorbeeld van een additionele vraag	
Voorbeeld: Opnemen in vragenlijst: ☒ OTP ☐ LTP ☐ PTP Opnemen in rubriek: <u>Sfeer</u> Vraagstem: <u>Hoe tevreden bent u over de sfeer in de klas?</u>	
☐ Alternatieve antwoorden 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ ☐ Een antwoord mogelijk ☐ Meerdere antwoorden mogelijk	☐ Standaard continuüm tevreden/ontevreden ☒ Continuüm met andere labels: 1. <u>Ontevreden</u> 2. <u>Tevreden</u> ☐ Open vraag
Zie ommezijde 	

Bijlage: Retourformulier additionele vragen Tevredenheidsspeilingen BvPO

Additionele vraag	
Opnemen in vragenlijst: ☒ OTP ☐ LTP ☐ PTP	
Categorie:	
Vraagstam:	
☐ Alternatieve antwoorden 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ ☐ Een antwoord mogelijk ☐ Meerdere antwoorden mogelijk,	☐ Standaard continuum tevreden/ontevreden ☐ Continuum met andere labels: 1. _____ 2. _____ ☐ Open vraag

Additionele vraag	
Opnemen in vragenlijst: ☒ OTP ☐ LTP ☐ PTP	
Categorie:	
Vraagstam:	
☐ Alternatieve antwoorden 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ ☐ Een antwoord mogelijk ☐ Meerdere antwoorden mogelijk	☐ Standaard continuum tevreden/ontevreden ☐ Continuum met andere labels: 1. _____ 2. _____ ☐ Open vraag